

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 23ΗΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1997

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΤΣΑΝΙΩΤΗ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Μιχαὴλ Σακελλαρίου** κατὰ τὴν παρουσίαση τοῦ τόμου τῶν Πρακτικῶν τοῦ Διεθνoῦς Συνεδρίου «Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία καὶ Πολιτισμὸς», ὑπὸ τὸν τίτλο Colloque International: Démocratie athénienne et culture, Organisé par l'Académie d'Athènes en coopération avec l'UNESCO (23, 24 et 25 novembre 1992), Ἀθήναι 1996, σελ. 344, λέγει τὰ ἐξῆς:

Τὸ θέμα «Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία καὶ Πολιτισμὸς» ἀντιμετωπίσθηκε γιὰ πρώτη φορὰ συνειδητὰ καὶ ρητὰ στὸ συνέδριο τοῦ ὁποῖου τὰ πρακτικὰ παρουσιάζω σήμερα. Ἡ προηγούμενη ἔρευνα τὸ ἔθιγε συχνὰ χωρὶς νὰ τὸ ὀνομάζει. Πράγματι ἡ ποικίλη πλούσια βιβλιογραφία γιὰ τὸ θέατρο, τὴ ρητορικὴ, τὴ φιλοσοφία, τὶς εἰκαστικὲς τέχνες, τὴν ἀρχιτεκτονικὴ, τὴ μουσικὴ, τὴν παιδεία στὴν κλασσικὴ Ἀθήνα εἶναι γεμάτη μὲ διαπιστώσεις καὶ ἐρμηνεῖες γεγονότων ποὺ ἀφοροῦν στὸ θέμα «Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία καὶ Πολιτισμὸς», χωρὶς νὰ τὸ ἀπομονώνει.

Ἡ ἰδέα αὐτοῦ τοῦ θέματος διατυπώθηκε ἀπὸ ἐμένα καὶ εὐνοήθηκε ἀπὸ μιὰ καλὴ συγκυρία. Τὴν πρότεινα σὲ ἀνακοίνωση ποὺ παρουσίασα τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1991 σὲ διεθνὲς συμπόσιο ὀργανωμένο ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ συναδέλφου κ. Εὐαγγέλου Μουτσοπούλου. Τὸν ἴδιον περίπου καιρὸ ἔγινε στὴν Πράγα μιὰ διεθνὴς συνάντηση μὲ θέμα «Πολιτισμὸς καὶ Δημοκρατία» ποὺ ὀργανώθηκε ἀπὸ τὴν UNESCO καὶ τὴν τότε τσεχοσλοβακικὴ κυβέρνηση. Ἡ συνάντηση τῆς Πράγας ἐνδιαφερόταν γιὰ τὸ μέλλον τῆς δημοκρατίας. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν προβληματικὴ, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴ διαπίστωση τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ δυτικῶν τύπου δημοκρατία δύσκολα ἐγκλιματίζεται σὲ χώρες μὲ ἄλλους πολιτισμοὺς, ἔχει θεθεῖ τὸ ἐρώτημα μήπως εἶναι δυνατὴ ἡ ἀνάπτυξη ἐνδογενῶν παραλλαγῶν δημοκρατίας ἀνταποκρινομένων στοὺς τοπικοὺς πολιτισμοὺς. Κλείνοντας τὴ συνάντηση τῆς Πράγας, ὁ Γενικὸς

Διευθυντής τῆς UNESCO κ. Federico Mayor διατύπωσε τὴν ἰδέα ὅτι ἡ UNESCO θὰ ἔπρεπε νὰ προωθήσει σχετικὰ ἐρευνητικὰ προγράμματα. Πληροφορούμενος τὰ ἐνδιαφέροντα τῆς UNESCO σκέφθηκα νὰ προσαγάγω τὸ θέμα «Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία καὶ Πολιτισμὸς» ὡς συμβολὴ σ' αὐτὰ τὰ προγράμματα καὶ νὰ συνδέσω τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μὲ τὴν UNESCO. Μὲ τὴν παρέμβαση τῆς ἐλληνικῆς ἀντιπροσωπείας στὴν UNESCO ἐπιτεύχθηκε ἀπόφαση τῆς 26ης γενικῆς συνελεύσεως τοῦ ὀργανισμοῦ, τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1991, χάρις στὴν ὁποία ἀνατέθηκε στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἡ ὀργάνωση αὐτοῦ τοῦ διεθνοῦς συμποσίου.

Τὴν 20ῆ Νοεμβρίου 1992 ἔδωσα σ' αὐτὴ τὴν αἴθουσα δημόσια διάλεξη μὲ θέμα «Ἡ Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία: ἐπέτειος καὶ ἐπικαιρότητα», ὅπου σκιαγράφησα τὶς ἀπόψεις μου γιὰ τὶς διασυνδέσεις μεταξὺ τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας καὶ ὀρισμένων πολιτιστικῶν φαινομένων. Στὴ συνέχεια ἐξέθεσα τὶς ἐνέργειες τῆς UNESCO γιὰ ἐξάπλωση τῆς δημοκρατίας μέσα ἀπὸ μελέτες τῶν σχετικῶν δυνατοτήτων ποὺ ἐνυπάρχουν σὲ πολιτισμοὺς διαφορετικοὺς ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ παρήγαγε τὸν σημερινὸ τύπο δημοκρατίας καὶ ἀνέφερα τὰ γεγονότα ποὺ ὀδήγησαν στὴ συνεργασία τῆς UNESCO μὲ τὴν Ἀκαδημία μας. Αὐτὴ ἡ διάλεξή μου ἔχει δημοσιευθεῖ στὰ Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τοῦ ἔτους 1992, σελ. 686 κ.ἐξ.

Οἱ ἀνακινώσεις ποὺ παρουσιάσθηκαν στὸ συμπόσιο δημοσιεύονται στὰ Πρακτικὰ του κατὰ τὴν ἀλφαβητικὴ σειρὰ τῶν συγγραφέων. Ἐδῶ θὰ τὶς ἀναφέρω κατὰ θεματικὲς ἐνότητες.

Τέσσερες ἀνακινώσεις ἀποκρίνονται στὸ ἐπίκεντρο τῆς θεματικῆς τοῦ συμποσίου. «*Démocratie et culture*» ἀπὸ τὸν συνάδελφο Κωνσταντῖνο Δεσποτόπουλο, «*The Transcultural Significance of Athenian Democracy*» ἀπὸ τὸν John Dunn, «*Kultur als Absicherung der Attischen Demokratie*» ἀπὸ τὸν Christian Meier, «*La démocratie athénienne et ses sources culturelles*» ἀπὸ τὸν ὀμιλοῦντα.

Στὶς σχέσεις μεταξὺ δημοκρατίας καὶ γραμμάτων ἢ μουσικῆς ἢ εἰκαστικῶν τεχνῶν ἢ ἀρχιτεκτονικῆς ἀναφέρονται πέντε ἀνακινώσεις: «*La démocratie athénienne et les genres littéraires*» ἀπὸ τὸν Francisco Adrados, «*Aristophanes and Democracy*» ἀπὸ τὸν M. MacDowell, «*La democrazia e il mondo della musica*» ἀπὸ τὸν Luigi Beschi, «*Politik und öffentlichkeit im demokratischen Athen: Räume, Denkmäler, Mythen*» ἀπὸ τὸν Tonio Hölscher, «*Funerary Monuments: the Democratic Citizen and the Representation of Women*» ἀπὸ τὸν Robin Osborne.

Οἱ σχέσεις ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας καὶ θρησκείας κίνησαν τὴν προσοχὴ τριῶν μετασχόντων. Ἔτσι ἔχουμε: «*Bases religieuses de l'Etat athénien*» τοῦ Fran-

çois Chamoux, «Festival and Democracy» τοῦ Robert Connor, «Isonomia und Polisreligion im Kleisthenischen Athen» τοῦ Walter Burkert.

Οἱ ὑπόλοιπες ὀκτὼ ἀνακοινώσεις μελετοῦν ἰσάριθμα πρὸ εἰδικὰ θέματα: «Démocratie participative et autonomie sociale dans la république des Athéniens» τοῦ ἀειμνήστου συναδέλφου Γεωργίου Βλάχου, «Gyges' Ring: The Reflexions on the Boundaries of the Democratic Citizenship» τῆς Cynthia Farrar, «The Trial of Sokrates from the Athenian Point of View» τοῦ Herman Hansen, «De l'essence à la valeur» τοῦ συναδέλφου Εὐαγγέλου Μουτσοπούλου, «Monnaie et démocratie à Athènes» τοῦ Olivier Picard, «Le rôle du jugement populaire dans le développement de la culture à Athènes» τῆς Jacqueline de Romilly, «L'acme di Agirrio nelle fonti contemporanee» τοῦ Franco Sartori, «Banquets et culture démocratique» τῆς Pauline Schmitt Pantel.

Στὸ σύνολό τους οἱ ἀνακοινώσεις πρὸ παρουσιάσθηκαν στὸ διεθνὲς συμπόσιο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν μὲ θέμα «Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία καὶ Πολιτισμὸς» καὶ δημοσιεύονται στὰ Πρακτικὰ αὐτοῦ τοῦ συνεδρίου προσφέρουν συμβολὲς καὶ στοὺς τρεῖς ἄξονες τοῦ θέματος πρὸ ἐπεσήμανα στὴ διάλεξή μου τῆς 20ῆς Νοεμβρίου 1922 καὶ εἶναι οἱ ἀκόλουθοι: (1) ἀξίες πρὸ πραγμάτωσε ἡ ἀθηναϊκὴ δημοκρατία, (2) πολιτιστικὲς πηγὲς τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας, (3) ἐπιδράσεις καὶ ἐκδηλώσεις τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας στὸν πολιτισμὸ τῆς Ἀθήνας.